

Centraal Planbureau

GroenLinks-PvdA partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2025-2028

VVD | D66 | GroenLinks-PvdA | CDA | ChristenUnie | Volt | JA21 | SGP

CPB
november
2023

4 GroenLinks-PvdA

GroenLinks-PvdA kiest voor herverdeling door lastenverlichting voor lage en middeninkomens en lastenverzwarend voor huishoudens met hoge vermogens en voor bedrijven. Per saldo worden de lasten met 11,2 mld euro verzwaaard. De partij voert in de inkomstenbelasting een zesschijvenstelsel in, met in de eerste schijf een tarief van 30% dat oploopt tot 60% in de zesde schijf voor inkomens boven de 150.000 euro. De partij verhoogt de algemene heffingskorting, verlaagt de zorgpremie en beperkt de hypotheekrenteaf trek. Vermogens worden zwaarder belast, onder meer door een vermogensrendementsheffing met een tarief van 49% en een vermogensbelasting, waarvan het tarief oploopt tot 5% boven de vijf mln euro. Ook de erf- en schenkbelasting wordt verhoogd. Voor bedrijven wordt het hoge vpb-tarief verhoogd en worden de mkb-winstvrijstelling en de maximumpremiëgrens voor de IAB en de werknemersverzekeringen afgeschaft. Er komen hogere lasten op klimaat en milieu, zo voert de partij onder andere een kilometerheffing, een vrachtwagenheffing en een verpakkingenbelasting in, daarnaast wordt de vliegbelasting verhoogd. In de energiebelasting worden vrijstellingen afgeschaft en de aardgastarieven voor grootverbruikers verhoogd, terwijl die voor kleinverbruikers worden verlaagd. Het pakket van GroenLinks-PvdA vergroot hiermee de inspanning ten aanzien van de reductie van nationale broeikasgasemissies ten opzichte van het basispad.

GroenLinks-PvdA verhoogt de overheidsuitgaven met 19,7 mld euro, desondanks verbetert het EMU-saldo vanwege economische doorwerking. De partij voert onder andere gratis kinderopvang en buitenschoolse opvang zonder arbeidseis in en verhoogt het wettelijk minimumloon met 13,3%, met koppeling aan de uitkeringen, de huurtoeslag en het kindgebonden budget. In de zorg verlaagt de partij het eigen risico naar 285 euro en wordt een deel van de ouderenzorg uit de Zvw en Wmo overgeheveld naar de Wlz. De partij verhoogt de bestedingen aan onder andere bereikbaarheid, onderwijs, defensie en internationale samenwerking. Hiertegenover staat onder meer het afschaffen van het Nationaal Groeifonds. De partij buigt om op het Transitiefonds. In het Klimaatfonds wordt onder andere op kernenergie omgebogen maar per saldo geïntensiveerd. Hoewel de uitgaven meer worden verhoogd dan de lasten, verbetert het EMU-saldo als gevolg van positieve economische doorwerking tot -3,0% bbp in 2028. Deze doorwerking op het EMU-saldo is tijdelijk; na de kabinetsperiode nemen de positieve economische effecten af.

De maatregelen van GroenLinks-PvdA zorgen voor meer koopkracht, vooral voor lagere inkomens. In doorsnee gaan huishoudens er gemiddeld met 2,4% per jaar op vooruit ten opzichte van het basispad. Aan de bovenkant van de inkomensverdeling gaan huishoudens er minder op vooruit. De spreiding is onder deze groep groot: vooral huishoudens met hoge vermogens gaan er op achteruit. De armoede wordt gehalveerd, onder andere door de verhoging van uitkeringen en het hogere wettelijk minimumloon.

Het pakket zorgt voor veel extra werkgelegenheid en 1,8%-punt lagere werkloosheid in 2028. Omdat het onwaarschijnlijk is dat alle vacatures in de komende kabinetsperiode vervuld zullen worden, is in beperkte mate onderuitputting verondersteld. Vooral bij de overheid en in de zorg neemt het aantal banen toe. Ook in de marktsector stijgt de werkgelegenheid, onder andere doordat arbeid goedkoper wordt ten opzichte van kapitaal. Op de langere termijn verdringen extra banen in de collectieve sector banen in de marktsector, waardoor de werkgelegenheid in de marktsector zal afnemen. Daarnaast leidt het pakket op termijn tot lagere werkgelegenheid ten opzichte van het basispad, omdat de prikkel tot (meer) werken afneemt.

Het beleidspakket verhoogt de economische groei met 0,4% per jaar. Vooral de overheidsbestedingen nemen toe. Dankzij de hogere koopkracht en werkgelegenheid stijgt ook de consumptie van huishoudens ten opzichte van het basispad, ondanks een negatief effect vanuit lagere huizenprijzen door de beperking van de hypotheekrenteaf trek.

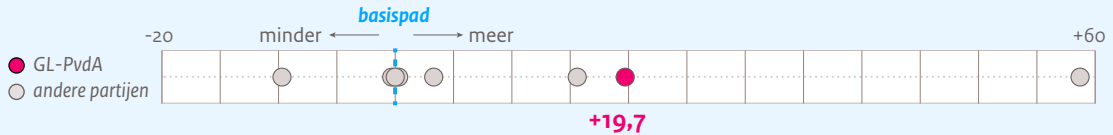
GroenLinks-PvdA: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van GroenLinks-PvdA in 2028 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

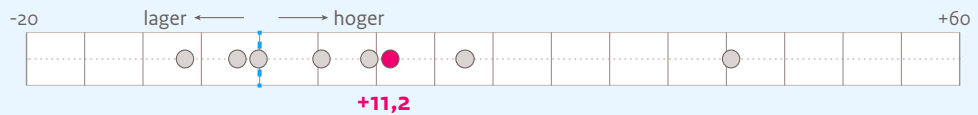

Overzicht 2028

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

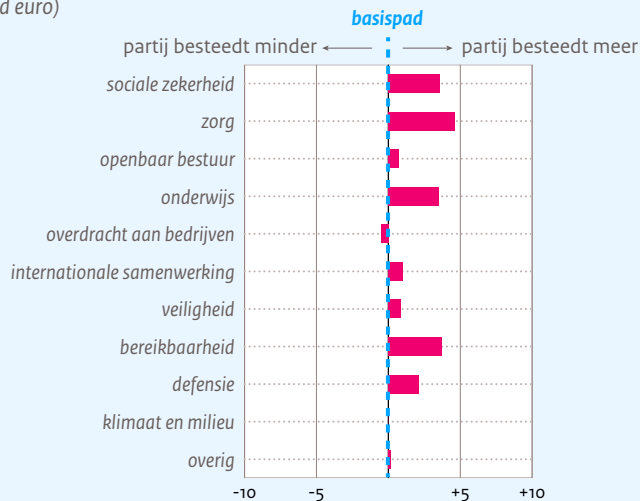

Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)

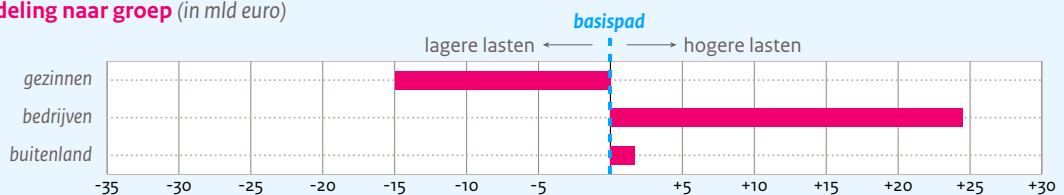
Overheidsuitgaven 2028

Effect beleidspakket (in mld euro)

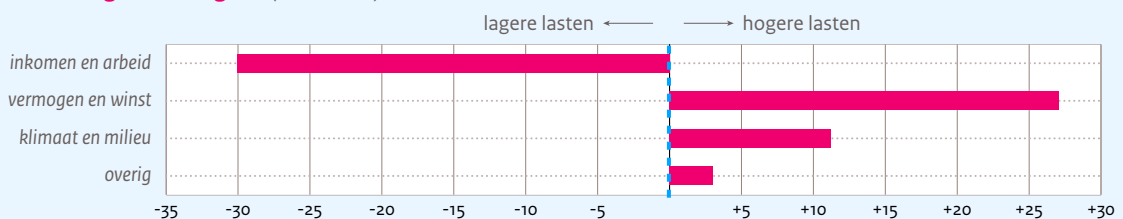

Lastenverdeling 2028

Verdeling naar groep (in mld euro)

Verdeling naar categorie (in mld euro)

Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 10. Download [databestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

GroenLinks-PvdA: economische effecten

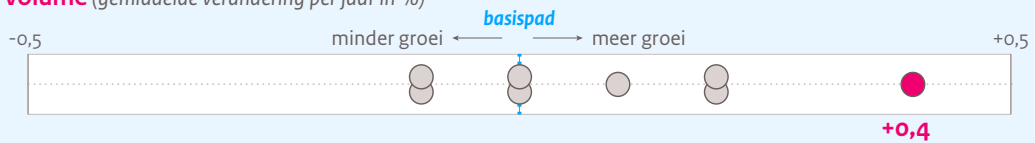
Overzicht van de effecten van het partijprogramma van GroenLinks-PvdA in 2025-2028

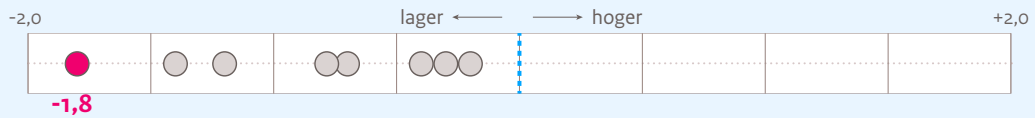
Macro-economische effecten

● GL-PvdA ○ andere partijen

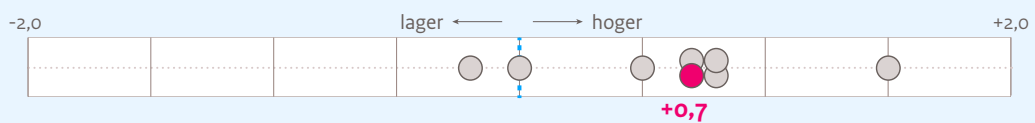
Bbp-volume (gemiddelde verandering per jaar in %)

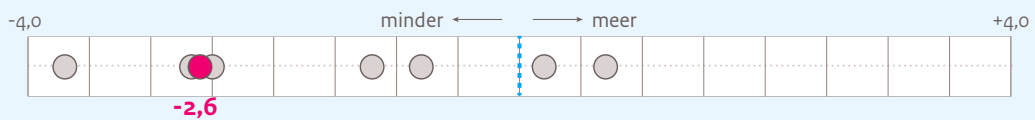
Werkloosheid (verandering 2028 in % beroepsbevolking)

Begrotingssaldo (verandering niveau 2028 in % bbp)

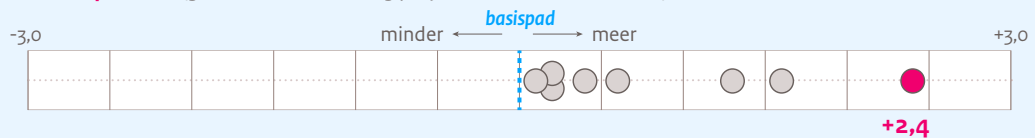

Overheidsschuld (verandering niveau 2028 in % bbp)

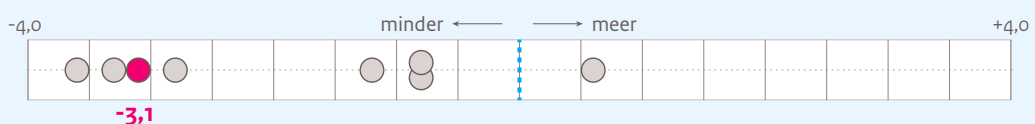

Koopkracht en armoede

Mediane koopkracht (gemiddelde verandering per jaar in %, alle huishoudens)

Personen in armoede (verandering 2028 in % van bevolking)

Armoede

Iemand leeft in armoede als diens inkomen onder het niet-veel-maar-toereikend-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau valt. In het basispad ligt de armoedegrens in 2028 op een inkomen van €1794 per maand voor een eenpersoonshuishouden

Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 10.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

4.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van GroenLinks-PvdA verhoogt de overheidsuitgaven met 19,7 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 11,2 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van GroenLinks-PvdA voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in paragraaf 12.3. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

In 2028 verhoogt GroenLinks-PvdA de overheidsuitgaven per saldo met 19,7 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto-intensiveringen betreffen met name zorg, bereikbaarheid, sociale zekerheid en onderwijs. Per saldo wordt het meest omgebogen bij overdrachten aan bedrijven.

GroenLinks-PvdA intensiveert per saldo 3,6 mld euro in de **sociale zekerheid**. De partij vervangt de kinderopvangtoeslag door een basisvoorziening kinderopvang en verhoogt zowel het wettelijk minimumloon als de huurtoeslag, kinderbijslag en kindgebonden budget. Anderzijds buigt GroenLinks-PvdA om op sociale zekerheid door onder andere de zorgtoeslag af te schaffen. In de **zorg** intensiveert GroenLinks-PvdA per saldo 4,6 mld euro (zie paragraaf 1.2). GroenLinks-PvdA intensiveert 0,7 mld euro in **openbaar bestuur**. De partij buigt om op het resterende budget uit het groeifonds en intensiveert in het gemeente- en provinciefonds. In het **onderwijs** intensiveert GroenLinks-PvdA per saldo 3,5 mld euro. Dit komt onder meer door intensiveringen in de basisbeurs en compensatie voor studenten onder het studievoorschotstelsel. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2028 per saldo 0,5 mld euro minder besteed. Dit komt vooral door een ombuiging op het groeifonds, waarvan de partij een deel intensiveert in een innovatiefonds.

GroenLinks-PvdA intensiveert per saldo 1,0 mld euro in **internationale samenwerking**. Dit komt door een generieke intensivering in het ODA-budget en door het instellen van een maximumbijdrage aan eerstejaars asielopvang vanuit het ontwikkelingssamenwerkingsbudget. GroenLinks-PvdA wil per saldo 0,9 mld euro meer uitgeven aan **veiligheid**. Dit komt met name door intensiveringen in de politiecapaciteit. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt GroenLinks-PvdA tot een netto-intensivering van 3,7 mld euro. Dit komt vooral door de invoerings- en uitvoeringskosten voor de kilometer- en vrachtwagenheffing. Daarnaast intensiveert GroenLinks-PvdA in de ov- en fietsinfrastructuur. GroenLinks-PvdA wil per saldo 2,1 mld euro meer uitgeven aan **defensie**. De partij intensiveert met name in werving en arbeidsvoorwaarden van defensiepersoneel en in materieel en onderhoud. De uitgaven aan **klimaat en milieu** blijven per saldo ongewijzigd. In de **overige uitgaven** intensiveert GroenLinks-PvdA 0,2 mld euro.

Tabel 4.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket GroenLinks-PvdA

	Basispad		Netto-intensivering beleidspakket 2028	Beleidspakket + basispad 2028	% per jaar 2025-2028	
	mld euro 2024	2028				
Sociale zekerheid	126,3	140,2	3,6	143,8	2,7	3,3
Zorg	106,4	119,4	4,6	124,0	2,9	3,9
Openbaar bestuur	93,9	98,1	0,7	98,8	1,1	1,3
Onderwijs	57,1	57,3	3,5	60,9	0,1	1,6
Overdrachten bedrijven	22,9	22,8	-0,5	22,3	-0,1	-0,7
Internat. samenwerking	20,0	22,8	1,0	23,8	3,3	4,4
Veiligheid	19,4	19,2	0,9	20,2	-0,1	1,0
Bereikbaarheid	12,3	13,2	3,7	16,8	1,8	8,2
Defensie	13,5	19,1	2,1	21,2	8,9	11,8
Klimaat en milieu (a)			0,0	0,0		
Overig (a)			0,2	0,2		
Totaal uitgaven	471,8	512,2	19,7	531,8	2,1	3,0

(a) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.

Het beleidspakket van GroenLinks-PvdA leidt tot een stijging van de werkgelegenheid bij de **overheid** van 1,2% per jaar ten opzichte van het basispad. De toename is vooral het gevolg van de creatie van basisbanen, intensiveringen in defensie, onderwijs en het gemeente- en provinciefonds. Als gevolg van het beleidspakket vindt in de **zorg** een stijging van de werkgelegenheid plaats van 1,0% per jaar ten opzichte van het basispad. Dit komt met name door intensiveringen in de zorg (zie paragraaf 1.2). Ook intensiveringen in de kinderopvang en de bso verhogen de werkgelegenheid in de zorgsector. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt is het met meer dan de gebruikelijke onzekerheid omgeven of de werkgelegenheidsgroei in de verschillende bedrijfstakken gerealiseerd kan worden. Daarom veronderstellen we onderuitputting bij de overheid en in de zorg van 1,1 mld euro.

Tabel 4.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket GroenLinks-PvdA

	Basispad	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mld gewerkte uren, 2024	% per jaar, 2025-2028		
Overheid	1668	-0,1	1,2	1,2
Zorg	1956	1,8	1,0	2,9
Overheid en zorg	3623	1,0	1,1	2,1

GroenLinks-PvdA verzwaaert de beleidsmatige lasten in 2028 per saldo met 11,2 mld euro ten opzichte van het basispad.

Gezinnen betalen per saldo 15,0 mld euro minder aan belasting en premies. Dit komt vooral door een verlichting van de lasten op inkomen en arbeid. Zo wordt de algemene heffingskorting verhoogd en de nominale zorgpremie verlaagd. Daarnaast introduceert GroenLinks-PvdA een zesschijvenstelsel in de inkomstenbelasting, waarbij de tarieven in de onderste schijven lager liggen dan in het basispad. Hiertegenover staat een lastenverzwaring door het beperken van de hypotheekrenteaftrek en het versoberen van de arbeidskorting. De lasten op vermogen en winst stijgen voor gezinnen, onder andere door de invoering van een vermogens- en een vermogensaanwasbelasting. Op het gebied van belastingen op klimaat en milieu vervangt GroenLinks-PvdA de motorrijtuigenbelasting door een kilometerheffing. Ook de overige lasten worden verzwaard, onder andere door de accijns op tabak en alcohol en de assurantiebelaasting te verhogen.

Voor bedrijven stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 24,5 mld euro. De lasten op inkomen en arbeid dalen als gevolg van een verlaging van de Aof-premie en een verlaging van de AWF-premie voor vaste contracten. Daarnaast leidt de introductie van een eigenrisicodragerschap in de WW voor werkgevers tot een lagere AWF-premie, omdat de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar voor rekening komen van de oude werkgever. Hiertegenover staan lastenverzwaringen door onder andere het afschaffen van de maximumpremielgrens in de Zvw en de werknemersverzekeringen en het afschaffen van de mkb-winstvrijstelling. De beleidsmatige lasten op vermogen en winst stijgen. Zo voert GroenLinks-PvdA een vermogensbelasting in, wat zorgt voor een lastenverzwaring voor met name directeuren-groootaandeelhouders. Ook wordt er een financiële transactiebelasting ingevoerd en worden er diverse maatregelen in de vpb genomen, zoals een verhoging van het hoge tarief. De belastingen op klimaat en milieu stijgen eveneens. Zo voert GroenLinks-PvdA een kilometerheffing en vrachtwagenheffing en een verpakkingenbelasting in. Daarnaast worden in de energiebelasting de tarieven voor grootverbruikers van aardgas verhoogd en verschillende vrijstellingen afgeschaft.

De beleidsmatige lasten voor het buitenland worden per saldo met 1,7 mld euro verhoogd. Dit komt onder andere doordat GroenLinks-PvdA de vrijstelling in de dividendbelasting voor de inkoop van eigen aandelen afschaft en de vliegbelasting uitbreidt.

Tabel 4.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket GroenLinks-PvdA

Beleidsmatige lastenontwikkeling	... waarvan inkomen en arbeid	... waarvan vermogen en winst	... waarvan klimaat en milieu	... waarvan overig	totaal
<i>Effect beleidspakket, mutatie in mld euro, 2025-2028</i>					
... waarvan gezinnen	-29,7	11,5	0,8	2,3	-15,0
... waarvan bedrijven	-0,4	14,8	9,5	0,6	24,5
... waarvan buitenland	0,0	0,8	0,8	0,0	1,7
totaal	-30,1	27,1	11,2	3,0	11,2
+ is lastenverzwaring, - is lastenverlichting					

GroenLinks-PvdA verhoogt de inspanning om de nationale broeikasgasemissies te reduceren ten opzichte van het basispad en vergeleken met de KEV 2023. De partij heeft het verkiezingsprogramma laten analyseren door het PBL, daardoor is er ook zicht op de impact van eventuele normeringen op bijvoorbeeld het gebied van klimaat en landbouw, zie de ALV van het PBL (2023) voor een uitgebreide beschouwing. GroenLinks-PvdA buigt om op het klimaatfonds, onder andere op kernenergie. Daarnaast intensiveert de partij binnen het klimaatfonds onder andere op verduurzaming van de gebouwde omgeving. Per saldo is dit een intensivering in het klimaatfonds. De partij verlaagt de energiebelasting op aardgas voor kleinverbruikers en verhoogt die voor grootverbruikers. De lastenverzwaring voor grootverbruikers, als individuele maatregel

bezien, maakt elektriciteit relatief aantrekkelijker. Daarnaast schaft de partij verschillende vrijstellingen binnen de energiebelasting af. Het klimaatbeleid wordt verder aangescherpt via onder meer de vliegbelasting en een vrachtwagenheffing. Ook voert de partij een kilometerheffing in.

GroenLinks-PvdA komt met enkele nieuwe budgettaire maatregelen op het gebied van stikstof en kiest ervoor de nadruk meer op beprijzing in plaats van subsidies te leggen. Het transitiefonds wordt geschrapt, hiertegenover staat onder meer de oprichting van een omschakelfonds voor de landbouw en een intensivering in ecosysteemdiensten. Dit is per saldo een ombuiging. De partij voert een systeem van verhandelbare stikstofemissierechten in, met het doel om de stikstofuitstoot door de veehouderij te maximeren. De partij voert daarnaast ook diverse beprijzingsmaatregelen in voor de landbouw, zoals een heffing op de slacht van dieren, deze maatregelen verhogen op zichzelf de kosten voor de landbouw.

4.2 Zorg

GroenLinks-PvdA verhoogt de collectieve zorguitgaven met 4,6 mld euro in 2028 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verlaging van de collectieve Zvw-uitgaven met 4,7 mld euro, een verhoging van de collectieve Wlz-uitgaven met 10,7 mld euro en een verlaging van de overige zorguitgaven met 1,3 mld euro.

Tabel 4.4 Budgettaire effecten van beleidspakket GroenLinks-PvdA op zorguitgaven

	Stand 2024	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	<i>mld euro</i>		<i>niveau 2028 in mld euro</i>	
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	58,1	63,9	-4,7	59,2
... a.g.v. budgetmaatregelen			-0,4	
... a.g.v. eigen betalingen			2,6	
... a.g.v. aanpassing basispakket			0,4	
... a.g.v. overig			-7,4	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (222)	3,2 (213)	-0,2 (-11)	3,0 (202)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	33,4	38,5	10,7	49,2
... a.g.v. budgetmaatregelen			0,0	
... a.g.v. eigen betalingen			0,0	
... a.g.v. overig			10,7	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	15,0	17,0	-1,3	15,7
Collectieve zorguitgaven (a)	106,4	119,4	4,6	124,0
(a) Nettobedragen				
(b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 390 euro per persoon in 2028 (in prijzen 2024). In lopende prijzen is dit 435 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

GroenLinks-PvdA hevelt delen van de ouderenzorg binnen de Zvw en de Wmo over naar de Wlz. Dit leidt tot een intensivering van 10,3 mld euro in de **langdurige zorg**. De ombuiging als gevolg van deze overheveling bedraagt 7,4 mld euro in de Zvw en 2,6 mld euro in de Wmo. Bij de **overige zorg** valt de ombuiging deels weg tegen het verhogen van de leeftijdsgrens van de Jeugdwet naar 21 jaar en het verhogen van het budget van het gemeente- en provinciefonds. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de verhoging van het gemeente- en provinciefonds deels leidt tot hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg.

In de **curatieve zorg** verlaagt GroenLinks-PvdA het verplichte eigen risico in de Zvw met 100 euro en schaft de partij het vrijwillig eigen risico in de Zvw af. Daarnaast draait GroenLinks-PvdA de maximale eigen bijdrage van 150 euro per behandeling in de medisch-specialistische zorg terug. Verder breidt GroenLinks-PvdA het basispakket in de Zvw uit met anticonceptie en periodieke tandheelkundige controles. Door de wijziging van het verplichte eigen risico en het basispakket nemen de gemiddelde eigen betalingen onder het verplichte eigen risico per saldo af met 11 euro per persoon. Dit gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. De uitbreiding van het basispakket zorgt er ook voor dat gezinnen minder gaan betalen omdat zorg die voorheen niet vergoed werd, nu wel wordt vergoed. Daarnaast heeft GroenLinks-PvdA in de curatieve zorg de intentie een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met een macro-beheersingsinstrument. Dit leidt tot een ombuiging op de curatieve zorg.

Verder wil GroenLinks-PvdA een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van verpleegkundigen en verzorgenden in de **curatieve zorg**, de intramurale **langdurige zorg** en de **overige zorg** (Wmo) met in totaal 0,6 mld euro te verhogen.

4.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei ligt gemiddeld 0,4%-punt per jaar boven het basispad. Dit komt vooral door een hogere groei van de overheidsbestedingen. Deze stijgen vooral doordat de uitgaven aan zorg, bereikbaarheid, onderwijs en defensie toenemen. Het beschikbaar inkomen van huishoudens neemt toe doordat de loon- en inkomensheffing daalt, waardoor ook de consumptie stijgt ten opzichte van het basispad. Deze stijging wordt beperkt door lagere huizenprijzen, wat vooral komt door beperking van de hypotheekrenteaftrek. De investeringen (exclusief die van de overheid) stijgen, vooral door een toename van de woninginvesteringen, die stijgen dankzij maatregelen die verduurzaming in de gebouwde omgeving stimuleren.

De werkloosheid komt in 2028 1,8%-punt lager uit dan in het basispad. Vooral in de zorg, waaronder ook de kinderopvang valt, en bij de overheid groeit de werkgelegenheid sterk. Ook in de marktsector gaan meer mensen aan het werk. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt is het met meer dan de gebruikelijke onzekerheid omgeven of de werkgelegenheidsgroei in de verschillende bedrijfstakken gerealiseerd kan worden. Er is daarom aangenomen dat niet alle maatregelen volledig haalbaar zijn binnen de kabinetsperiode en dat het pakket leidt tot verdringing van werkgelegenheid in de marktsector. De lagere werkloosheid stimuleert mensen om zich aan te bieden op de arbeidsmarkt, tegelijkertijd maken fiscale wijzigingen, onder meer het zesschijvenstelsel en de verhoging van de algemene heffingskorting, werken minder aantrekkelijk. Dit leidt op de lange termijn tot minder werkgelegenheid ten opzichte van het basispad.

De cao-lonen bij bedrijven blijven gemiddeld ongewijzigd ten opzichte van het basispad. Lagere lasten voor werknemers leiden tot een daling van de lonen, maar daar staan opwaartse effecten tegenover van de lagere werkloosheid, lagere lasten voor werkgevers en verbetering van de terugvalpositie in het geval van werkloosheid. Omdat uitkeringsgerechtigden er ten opzichte van werknemers op vooruit gaan, verbetert de onderhandelingspositie van werknemers. De inflatie komt 0,1%-punt per jaar hoger uit dan in het basispad. De huurstijging wordt beperkt, maar hogere productgebonden belastingen hebben een opwaarts effect op het prijspeil voor consumenten. De huren hebben in de hcp een veel kleiner gewicht dan in de cpi, die voor de koopkracht relevant is. Hierdoor komt de cpi juist lager uit dan in het basispad. Daarom neemt de reële loongroei (op basis van de cpi) wel toe, met 0,2%-punt per jaar.

Tabel 4.5 Macro-economische effecten van beleidspakket GroenLinks-PvdA

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2025-2028</i>		
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,1	0,4	1,5
Consumptie huishoudens	1,8	0,3	2,2
Overheidsbestedingen	2,1	1,2	3,2
Investerings­ (niet-overheid)	0,9	0,2	1,1
Uitvoer goederen en diensten	2,2	-0,1	2,1
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	4,1	0,0	4,1
Inflatie (hicp, a)	2,2	0,1	2,3
Reële arbeidskosten bedrijven	1,8	-0,2	1,6
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,1	0,5	0,6
... waarvan marktsector	-0,2	0,2	0,0
	<i>niveau 2028 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2028 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,8	-1,8	3,0
Arbeidsinkomensquote bedrijven	73,2	0,7	73,9
a) geharmoniseerde consumenten­prijsindex			

4.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo komt door het beleidspakket van GroenLinks-PvdA 0,7% bbp hoger uit dan in het basispad. Door de maatregelen neemt het saldo initieel af met 0,5% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 1,1% bbp. Het EMU-saldo in 2028 komt daarmee uit op -3,0% bbp.

Hogere werkgelegenheid bij de zorg en de overheid draagt het meeste bij aan het positieve doorwerkingseffect. Meer werkgelegenheid leidt tot extra btw-opbrengsten en extra inkomsten via de loon- en inkomensheffing. De lagere werkloosheid drukt de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Het negatieve doorwerkingseffect van de lastenverzwaring voor bedrijven is tegelijkertijd beperkt, omdat dit op de korte termijn vooral de investeringen raakt en de belastingdruk hierop relatief laag is. Ook het zwaarder belasten van vermogens heeft een beperkt negatief doorwerkingseffect, omdat dit een minder groot effect op consumptie heeft dan andere lastenverzwaringen voor huishoudens.

De schuldquote daalt in 2028 ten opzichte van het basispad. Dit komt zowel door de verbetering van het EMU-saldo als door de toename van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). De toename van het nominale bbp wordt veroorzaakt door zowel een hogere bbp-prijs als een sterkere volumegroei.

Tabel 4.6 Effecten op overheidstekort en overheidsschuld van beleidspakket GroenLinks-PvdA

	2028
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-3,6
Initieel effect beleidspakket	-0,5
Doorwerkingseffect beleidspakket	1,1
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-3,0
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-3,0
Effect beleidspakket	0,3
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-2,8
EMU-schuld	
Basispad	53,0
Effect beleidspakket	-2,6
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	50,4
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren	

4.5 Koopkrachteffecten

Als gevolg van het beleidspakket van GroenLinks-PvdA stijgt de mediane koopkracht gemiddeld met 2,4% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). De maatregelen die het meest bijdragen aan de toename van de koopkracht zijn de verhoging van de algemene heffingskorting, de verhoging van het wettelijk minimumloon en de verlaging van de nominale zorgpremies. Daar staan maatregelen tegenover die de koopkracht negatief beïnvloeden, zoals de beperking van de hypotheekrenteaftrek, het afschaffen van aftrekposten voor zelfstandigen en de zorgtoeslag, het verlagen van de arbeidskorting en de verhoging van belastingen op vermogens. Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi) nemen door het beleidspakket van GroenLinks-PvdA de reële cao-lonen bij bedrijven 0,2% per jaar toe ten opzichte van het basispad.

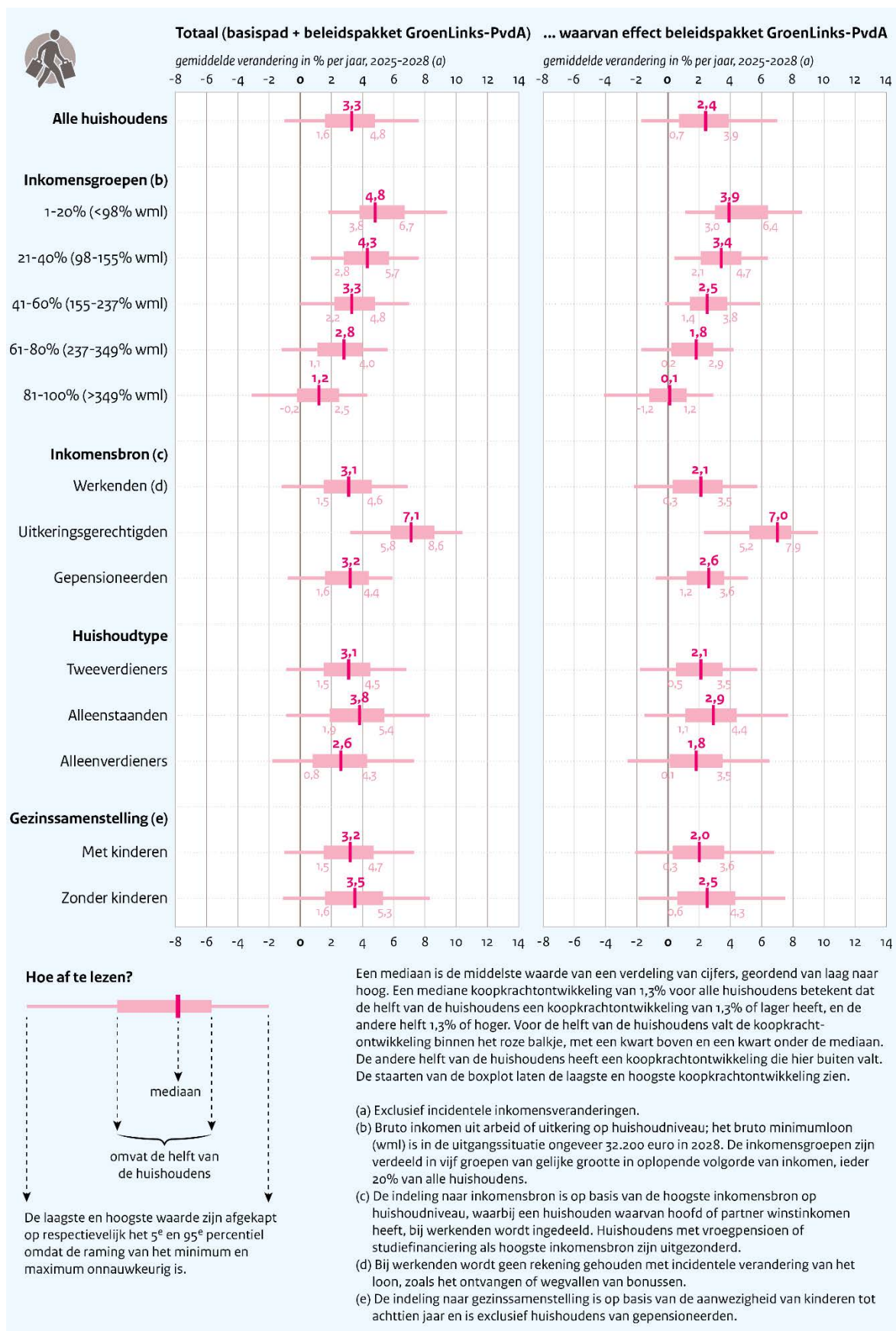
Er is veel spreiding in koopkrachteffecten door de invoering van een vermogensbelasting en – in mindere mate – maatregelen binnen box 3. Dit is vooral te zien bij de hoogste inkomensgroep, waar 5% van de huishoudens er ten minste 4% per jaar op achteruit gaat. Binnen deze hoogste inkomensgroep gaat een nog kleinere groep zeer vermogenden er extra op achteruit als gevolg van tarieven in de vermogensbelasting die oplopen tot 5% per jaar voor vermogens boven de 5 miljoen euro. Bij 5% van de uitkeringsgerechtigden loopt de positieve koopkrachtontwikkeling op tot minstens 9,6% per jaar. Dit komt vooral door de doorwerking van de verhoging van het wettelijk minimumloon op de uitkeringen, door de lagere schijftarieven in het zesschijvenstelsel en door de verhoging van de algemene heffingskorting.

De lagere inkomens profiteren meer van het pakket van GroenLinks-PvdA dan hogere inkomens. De onderste inkomensgroep heeft in doorsnee een koopkrachtstijging van 3,9% per jaar doordat die groep profiteert van de invoering van het zesschijvenstelsel – waarbij de tarieven voor de onderste schijven lager zijn dan in het basispad. Ook heeft deze groep het meeste voordeel van verhogingen van het wettelijk minimumloon, de algemene heffingskorting, de kindbijslag en het kindgebonden budget. Het profijt van deze maatregelen – en daarmee de doorsnee koopkrachtontwikkeling – neemt af naarmate het inkomen toeneemt en is neutraal (0,1% per jaar) voor de hoogste inkomensgroep. Deze groep ondervindt nadeel van de hogere tarieven in de bovenste schijven van het zesschijvenstelsel. Ook het verlagen en steiler afbouwen van de arbeidskorting, de beperking van de hypotheekrenteaftrek en maatregelen op het gebied van vermogen drukken de koopkrachtontwikkeling van de hoogste inkomensgroep.

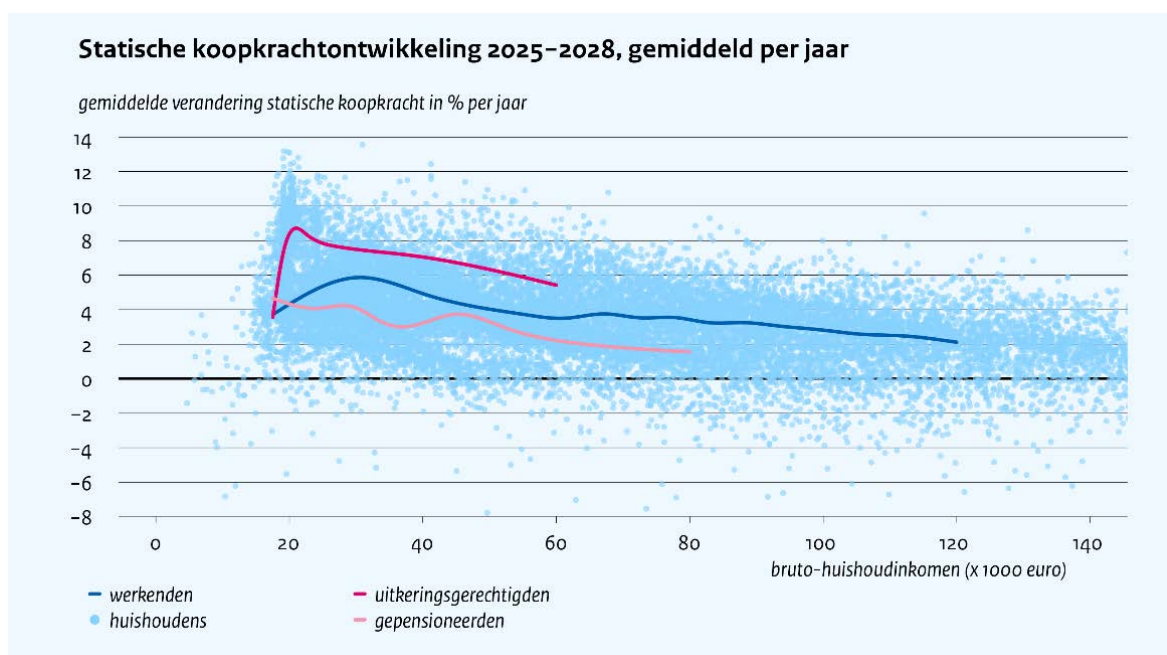
Onder uitkeringsgerechtigden (7,0% per jaar) gaat de doorsnee koopkracht er meer op vooruit dan onder werkenden (2,1%) en gepensioneerden (2,6%). De puntenwolk laat zien dat bij alle drie de groepen geldt dat de koopkrachtontwikkeling afneemt naarmate het inkomen hoger is. Ten opzichte van werkenden profiteren uitkeringsgerechtigden meer van het invoeren van het zesschijvenstelsel en van verhogingen van de algemene heffingskorting, het wettelijk minimumloon en het kindgebonden budget. Daarnaast hebben zij juist weinig last van lastenverzwarende maatregelen op het gebied van aftrekposten, vermogen of arbeidskorting. Ten opzichte van uitkeringsgerechtigden gaan gepensioneerden er minder op vooruit door het beperken van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de AOW, de vermogensbelasting en aanpassingen in box 3.

Alleenstaanden (2,9% per jaar) gaan er meer op vooruit dan tweeverdieners (2,1%) en alleenverdieners (1,8%). Daarnaast stijgt de koopkracht sterker bij gezinnen zonder kinderen (2,5%) dan bij gezinnen met kinderen (2,0%). Doordat ze gemiddeld een lager inkomen hebben dan de andere huishoudtypen, hebben alleenstaanden en gezinnen zonder kinderen een groter voordeel van de invoering van het zesschijvenstelsel en de verhogingen van het wettelijk minimumloon en de algemene heffingskorting.

Figuur 4.1 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket GroenLinks-PvdA, gemiddeld per jaar

Figuur 4.2 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket GroenLinks-PvdA, gemiddeld per jaar

4.6 Effecten op armoede

Door de maatregelen van GroenLinks-PvdA daalt de armoede met 3,1%-punt naar 3,0%. De armoede daalt door verhogingen van de algemene heffingskorting en het wettelijk minimumloon en door het invoeren van het zesschijvenstelsel, waarin de tarieven van de onderste schijven lager zijn dan in box 1 van het huidige stelsel. Daarnaast stijgen als gevolg van doorwerkingen van deze maatregelen de AOW- en bijstandsuitkering. Dit draagt bij aan een daling van de armoede.

Als gevolg van de maatregelen daalt de armoede onder kinderen met 4,7%-punt naar 3,3%. Naast de hierboven genoemde maatregelen draagt de verhoging van de kinderbijslag bij aan het verminderen van armoede onder kinderen. Dit zorgt er ook voor dat de armoede onder kinderen sterker daalt dan de totale armoede.

Tabel 4.7 Effecten op armoede van beleidspakket GroenLinks-PvdA

	Basispad	Basispad+effect	Effect
Personen in armoede	6,1%	3,0%	-3,1%
Kinderen in armoede	8,0%	3,3%	-4,7%

12.3 GroenLinks-PvdA

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door GroenLinks-PvdA aangeleverd beleidspakket en de effecten daarvan op de overheidsuitgaven en de lasten in 2028. De bedragen zijn ex ante, in prijzen 2024 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

12.3.1 Uitgaven

GroenLinks-PvdA intensiveert per saldo 19,7 mld euro in de overheidsuitgaven in 2028. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen per uitgavenfunctie volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- **Vier dagen gratis kinderopvang 0- tot 4-jarigen + volledig gratis bso voor 4- tot 12-jarigen (zonder arbeidseis) (GL-PvdA_167)**

GroenLinks-PvdA introduceert vier dagen gratis dagopvang voor kinderen jonger dan vier jaar en maakt de buitenschoolse opvang voor 4- tot en met 12-jarigen gratis. Zowel werkenden als niet-werkenden kunnen gebruikmaken van de voorziening. Dit is een intensivering van 10,5 mld euro. Hierin is meegenomen dat een deel van de hogere vraag naar kinderopvang zal resulteren in langere wachtlijsten in plaats van het gebruik van kinderopvang, vanwege de krapte op de arbeidsmarkt als geheel en binnen de kinderopvang in het bijzonder.

- **Wml met 13,3% verhogen (GL-PvdA_162)**

GroenLinks-PvdA verhoogt het wettelijk minimumloon (wml) met 13,3%. Het gemiddeld bruto wml (exclusief vakantiegeld) in 2028 komt uit op 18,02 euro per uur. De sociale uitkeringen, de huurtoeslag en het kindgebonden budget worden hieraan gekoppeld. Dit is een intensivering van 9,4 mld euro.

- **Huurtoeslag verhogen (GL-PvdA_322)**

GroenLinks-PvdA verhoogt de huurtoeslag met 1125 euro per jaar. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro.

- **Verhogen kindgebonden budget (GL-PvdA_164)**

GroenLinks-PvdA verhoogt het maximale bedrag voor het eerste kind binnen het kindgebonden budget met 874 euro en voor andere kinderen met 1009 euro. Hierdoor hangt de hoogte van het bedrag alleen nog af van de leeftijd van het kind; de bedragen voor het eerste kind en voor latere kinderen verschillen niet meer van elkaar. Per saldo is dit een intensivering van 2,0 mld euro.

- **Intensivering arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (uitkeringslasten) (GL-PvdA_173_a)**

GroenLinks-PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau en een uitkering op 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro, waarvan 1,1 mld euro wordt gefinancierd uit premies (GL-PvdA_173_b en c). Het structurele bedrag is hoger doordat de maatregel geleidelijk ingroeit.

- **Verhogen kinderbijslag (GL-PvdA_165)**

GroenLinks-PvdA verhoogt de kinderbijslag met 442 euro per jaar. Dit is een intensivering van 1,3 mld euro.

- **Afschaffen kostendelersnorm Participatiewet (GL-PvdA_177)**

GroenLinks-PvdA schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro.

- **Werkgarantiefonds inclusief extra budget voor om- en bijscholing (GL-PvdA_183_a)**

GroenLinks-PvdA stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor een werkgarantiefonds, inclusief om- en bijscholing voor werkenden en werklozen.

- **Kort zorgverlof verlengen, langdurend zorgverlof verhogen en introductie rouw en transitieverlof (GL-PvdA_172)**

- GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend in het kortdurend zorgverlof, een rouw- en transitieverlof en een betaald langdurig zorgverlof. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Taakstellende intensivering versoepelen regels bijstand (GL-PvdA_178)**
GroenLinks-PvdA versoepelt de regels voor de bijstand. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
 - **Geboorteverlof en ouderschapsverlof verlengen (GL-PvdA_312)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend in het geboorteverlof en het ouderschapsverlof. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.
 - **Tegemoetkoming AOW-gat Surinaamse Nederlanders (GL-PvdA_179)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend in de tegemoetkoming aan Surinaamse Nederlanders met een AOW-gat met 0,2 mld euro.
 - **Geormerkt budget voor scholing werklozen in de WW (GL-PvdA_183_b)**
GroenLinks-PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor scholing voor werklozen in de WW.
 - **Uitbreiden beschutte werkplekken met 2000 plekken en intensiveren sociale ontwikkelbedrijven (GL-PvdA_181_c)**
GroenLinks-PvdA breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 2000 plekken en intensificeert daarnaast in sociale ontwikkelbedrijven. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro.
 - **Afschaffen kinderopvangtoeslag (GL-PvdA_168)**
GroenLinks-PvdA schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 7,9 mld euro.
 - **Afschaffen zorgtoeslag (GL-PvdA_320)**
GroenLinks-PvdA schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 7,3 mld.
 - **Verlagen dubbele algemene heffingskorting in AOW (GL-PvdA_205_b)**
GroenLinks-PvdA beperkt de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de AOW tot 1,42 maal de algemene heffingskorting. Dit beperkt de stijging van de AOW-uitkering als gevolg van doorwerking van maatregelen in box 1. De maatregel is een ombuiging van 5,4 mld euro.
 - **Eerste jaar eigenrisicodragerschap WW (uitkeringslasten) (GL-PvdA_185_a)**
GroenLinks-PvdA introduceert een eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW, waarmee de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar voor rekening komen van de oude werkgever. Doordat het UWV minder WW-uitkeringen hoeft uit te keren, is dit een ombuiging van 3,7 mld euro. Zie GL-PvdA_185_b voor het effect op de lasten voor bedrijven.
 - **Doorwerking energielabel-afhankelijke huurkorting op huurtoeslag (GL-PvdA_304)**
GroenLinks-PvdA introduceert een huurkorting voor huurwoningen met energielabel C tot en met G, oplopend van 50 tot 150 euro per maand. Huren zijn hierdoor lager dan in het basispad, wat leidt tot een ombuiging van 0,3 mld euro op de huurtoeslaguitgaven.
 - **Doorwerking matigen huurontwikkeling en reguleren huurmarkt op huurtoeslag (GL-PvdA_201)**
GroenLinks-PvdA breidt het gereguleerde huursegment uit tot woningen met 250 woningwaardestelselpunten, en beperkt de huurverhoging voor alle zittende huurders tot het minimum van de gemiddelde cao-loonstijging en inflatie in het voorgaande jaar. Huren zijn hierdoor lager dan in het basispad, wat leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro op de huurtoeslaguitgaven.

Zorg

- **Verlagen verplicht eigen risico in de Zvw met 100 euro, afschaffen vrijwillig eigen risico, terugdraaien maximeren eigen bijdrage (GL-PvdA_140_a, GL-PvdA_140_d)**

GroenLinks-PvdA verlaagt de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw naar 285 euro en schaft het vrijwillig eigen risico in de Zvw af. Daarnaast draait GroenLinks-PvdA de maximale eigen bijdrage van 150 euro per behandeling in de medisch-specialistische zorg terug. In totaal is het bevriezen van het verplichte eigen risico, het afschaffen van het vrijwillig eigen risico en terugdraaien van het maximeren van de eigen bijdrage per behandeling een intensivering van 2,6 mld euro.

- **Verhoging zorglonen lage- en middeninkomens via een bestuurlijk akkoord (GL-PvdA_106_e, GL-PvdA_106_f, GL-PvdA_106_g)**
GroenLinks-PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen te verhogen van zorgwerknemers met lage- en middeninkomens. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,2 mld euro in de Wmo. In totaal is dit een intensivering van 0,6 mld euro.
- **Intensivering gemeente- en provinciefonds: Wmo/jeugdzorg (GL-PvdA_313_b, GL-PvdA_313_c)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 1,3 mld euro in het gemeente- en provinciefonds (zie GL-PvdA_313_a). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in Wmo/Jeugdzorg.
- **Basispakket uitbreiden met periodieke tandheelkundige controle en anticonceptie (GL-PvdA_144)**
GroenLinks-PvdA breidt het basispakket in de Zvw uit met periodieke controles voor tandheelkundige zorg en anticonceptie. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Overhevelen delen ouderenzorg vanuit de Zvw en Wmo naar de Wlz (GL-PvdA_161)**
GroenLinks-PvdA hevelt delen van de ouderenzorg binnen de Zvw en de Wmo over naar de Wlz. Het betreft geneeskundige en verpleegkundige zorg uit de Zvw en huishoudelijke ondersteuning en dagbesteding uit de Wmo. Het zorgkantoor doet de indicatie. De ombuiging in de Zvw bedraagt 7,4 mld euro en in de Wmo 2,6 mld euro. De intensivering als gevolg van de overheveling naar de Wlz bedraagt 10,3 mld euro. De overheveling gaat met meerkosten gepaard, onder andere omdat het onderscheid tussen plekken in een instelling met en zonder behandeling komt te vervallen en het pakket voor deze personen wordt verruimd. Per saldo is dit een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Populatiebekostiging invoeren in de ouderenzorg (GL-PvdA_138)**
GroenLinks-PvdA past de bekostigingsmethodiek van ouderenzorg in de Wlz aan. Zorginstellingen die ouderenzorg in de Wlz leveren worden bekostigd op basis van populatiekenmerken. Door transitiekosten is dit een intensivering van 0,3 mld euro.
- **Intensivering extra plekken in verpleeghuizen (GL-PvdA_145)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,3 mld euro in de Wlz met het oog op het uitbreiden van het aantal plekken in verpleeghuizen.
- **Populatiebekostiging invoeren op wijkniveau voor huisartsen, apothekers en anderhalvelijnszorg (GL-PvdA_137)**
GroenLinks-PvdA past de bekostigingsmethodiek van huisartsen, apothekers en anderhalvelijnszorg aan. Alle zorg in Nederland die wordt verleend door huisartsen, apothekers of onderdelen van de anderhalve lijn wordt bekostigd op basis van populatiekenmerken. Vanwege transitiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Leeftijdsgrens Jeugdwet verhogen (GL-PvdA_147)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de leeftijdsgrens van de Jeugdwet, van 18 naar 21 jaar. De intensivering in de Jeugdwet bedraagt 0,4 mld euro. De ombuiging bedraagt 0,1 mld euro in de Wmo, 0,1 mld euro in de Wlz en is beperkt in de Zvw. Per saldo is dit een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Intensivering programma onbeperkt meedoen (GL-PvdA_148)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in manieren om de samenleving toegankelijker te maken.
- **Onderuitputting (Zvw) (GL-PvdA_327_a, GL-PvdA_327_b)**

In het pakket van GroenLinks-PvdA is de werkgelegenheidsgroei begrensd en generieke onderuitputting verondersteld. De bestedingsimpuls aan de economie is dusdanig dat het onwaarschijnlijk is dat de toename van het aantal werkzame personen binnen de kabinetsperiode behaald kan worden. Dit betekent een verlaging van het totale bedrag aan intensiveringen met 0,5 mld voor de functie Zorg.

- **Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (GL-PvdA_141)**
GroenLinks-PvdA heeft de intentie om een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot ombuigingen van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg en beperkte ombuigingen in de huisartsenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de wijkverpleging. In totaal is de ombuiging op de Zvw 0,4 mld euro.
- **Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (GL-PvdA_295)**
GroenLinks-PvdA stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro.
- **Nieuwe artsen verplicht in loondienst en inkomen gemaximeerd op WNT (GL-PvdA_324)**
GroenLinks-PvdA wil nieuwe artsen verplichten tot loondienst en brengt medisch specialisten in loondienst onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2028. Structureel betreft deze maatregel een grotere ombuiging.

Openbaar bestuur

- **Intensivering gemeente- en provinciefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_313_a)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 1,3 mld euro in het gemeente- en provinciefonds en beoogt daarmee te intensiveren in jeugdzorg (0,5 mld euro), de opschalingskorting af te schaffen (0,3 mld euro), gemeentelijke minimaregelingen te uniformeren (0,2 mld euro) en te intensiveren in bibliotheken (0,1 mld euro). Het gemeentefonds wordt bovendien generiek verhoogd (0,2 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,8 mld euro).
- **Achtduizend publieke banen (deel openbaar bestuur) (GL-PvdA_181_b)**
GroenLinks-PvdA creëert 8000 publieke banen, waarvan een deel bij de overheid. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Intensivering Innovatiefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_311_b, GL-PvdA_311_c)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 1,0 mld euro in het innovatiefonds. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in openbaar bestuur.
- **Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (openbaar bestuur) (GL-PvdA_299_a)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,4 mld euro in het verbeteren van expertise binnen het Rijk en zbo's en externe inhuur te verlagen. Dit leidt tot een intensivering in openbaar bestuur van 0,2 mld euro.
- **Verbeteren dienstverlening en ICT van uitvoeringsorganisaties (GL-PvdA_105)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in het verbeteren van de dienstverlening en ICT van uitvoeringsorganisaties.
- **Intensivering provinciefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_313_d)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro in het provinciefonds met het oog op regionaal ov.
- **Ombuiging Nationaal Groeifonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_310_b, GL-PvdA_310_c)**
GroenLinks-PvdA buigt het resterende budget uit het groeifonds volledig om. Dit is een ombuiging van 0,9 mld euro op openbaar bestuur.
- **Onderuitputting (overheid) (GL-PvdA_327_c)**
In het pakket van GroenLinks-PvdA is de werkgelegenheidsgroei begrensd en generieke onderuitputting verondersteld. De bestedingsimpuls aan de economie is dusdanig dat het onwaarschijnlijk is dat de toename van het aantal werkzame personen binnen de kabinetsperiode behaald kan worden. Dit betekent een verlaging van het totale bedrag aan intensiveringen met 0,6 mld euro voor de functie openbaar bestuur.

Onderwijs

- **Maximeren rente studieleningen en compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (GL-PvdA_134)**
GroenLinks-PvdA intensiveert taakstellend 0,9 mld euro in het maximeren van de rente op studieleningen en het compenseren van studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen.
- **Verhogen basisbeurs voor uitwonende studenten (GL-PvdA_123)**
GroenLinks-PvdA trekt de tijdelijke verhoging van de basisbeurs voor uitwonende studenten van 164 euro per maand structureel door. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro.
- **Achtduizend publieke banen (deel onderwijs) (GL-PvdA_181_a)**
GroenLinks-PvdA creëert 8000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Maximale klassengrootte naar 21 leerlingen bij po-scholen met positieve achterstandsscore (GL-PvdA_127)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs om hiermee de maximale klassengrootte bij scholen met een positieve achterstandsscore te verlagen naar 21 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro.
- **Verhogen subsidie voor brede brugklassen (GL-PvdA_128)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de subsidie voor brede brugklassen in het voortgezet onderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum po voor ontbijt, cultuur en gym (GL-PvdA_129)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs voor ontbijt, cultuur en gym. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum hoger onderwijs (GL-PvdA_130)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum mbo (GL-PvdA_131)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum voor passend en speciaal onderwijs (GL-PvdA_132)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum voor passend, speciaal en inclusief onderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen salarissen in po, vo, mbo en ho (GL-PvdA_106_c)**
GroenLinks-PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector. Het beoogde doel is om de lonen in alle onderwijssectoren te verhogen. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum vo (GL-PvdA_323)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Gedeeltelijke overheveling tweede naar eerste geldstroom (GL-PvdA_135)**
GroenLinks-PvdA hevelt 0,4 mld euro over van de tweede geldstroom (subsidies van de NWO en KNAW) naar de eerste geldstroom (de lumpsum) voor hogeronderwijsinstellingen, met het oog op meer fundamenteel onderzoek. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect.

Overdrachten aan bedrijven

- **Intensivering Innovatiefonds: overdrachten aan bedrijven (GL-PvdA_311_a)**
GroenLinks-PvdA intensiveert 1,0 mld euro in het innovatiefonds. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro in overdrachten aan bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (GL-PvdA_270_e)**
GroenLinks-PvdA sluis een deel van de netto-opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een taakstellende intensivering van 0,3 mld euro.
- **Intensivering ziekteverzuimverzekeringen MKB (GL-PvdA_174)**
GroenLinks-PvdA intensiveert taakstellend 0,2 mld euro in ziekteverzuimverzekeringen voor het MKB.

- **Ombuiging Nationaal Groeifonds: overdrachten aan bedrijven (GL-PvdA_310_a)**
GroenLinks-PvdA buigt het resterende budget uit het groeifonds volledig om. Dit is een ombuiging van 1,7 mld euro op overdrachten aan bedrijven.

Internationale samenwerking

- **Intensivering ontwikkelingssamenwerking (GL-PvdA_196)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,7 mld euro in ontwikkelingssamenwerking.
- **Intensivering ontwikkelingssamenwerking (Maximeren eerstejaarsbedrag asiel uit ODA-budget) (GL-PvdA_198)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,3 mld euro om de bijdrage uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking (ODA) voor de eerstejaarsopvang asiel te verlagen. Door de maximering van de bijdrage aan asiel wordt een groter deel van het ODA-budget uitgegeven aan ontwikkelingssamenwerking.

Veiligheid

- **Intensivering politiecapaciteit en Bewaken & Beveiligen (GL-PvdA_111)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro in het verminderen van personeelstekorten bij de politie, en het stelsel Bewaken en Beveiligen.
- **Intensivering justitiële keten, OM en (sociale) advocatuur (GL-PvdA_109)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro in de justitiële keten.
- **Verhoging lonen politie (GL-PvdA_106_a)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro om de lonen bij de politie te verhogen.
- **Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (veiligheid) (GL-PvdA_299_b)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,4 mld euro in het verbeteren van expertise binnen het Rijk en zbo's en externe inhuur te verlagen. Dit leidt tot een intensivering van 0,1 mld euro in veiligheid.

Bereikbaarheid

- **Intensivering in ov en fiets- en wandelinfrastructuur (GL-PvdA_120_b)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 1,5 mld euro in de aanleg van ov, fietspaden/-voorzieningen en wandel-/recreatiepaden.
- **Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (GL-PvdA_269_h)**
De invoering van een kilometerheffing door GroenLinks-PvdA gaat gepaard met invoeringskosten van 0,6 mld euro en uitvoeringskosten van 0,8 mld euro. Dit is een intensivering van 1,4 mld euro.
- **Ticket voor onbeperkt reizen in ov in de daluren (GL-PvdA_119)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,6 mld euro in een ticket om voor 49 euro per maand buiten de spits onbeperkt te kunnen reizen in het ov.
- **Intensivering volkshuisvesting en leefbaarheid (GL-PvdA_200)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro in woningbouwprojecten en leefbaarheidsmaatregelen.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (GL-PvdA_270_d)**
De invoering van een vrachtwagenheffing door GroenLinks-PvdA gaat gepaard met invoeringskosten van 0,1 mld euro en uitvoeringskosten van 0,1 mld euro. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (bereikbaarheid) (GL-PvdA_299_d)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,4 mld euro in het verbeteren van expertise binnen het Rijk en zbo's en externe inhuur te verlagen. Dit leidt tot een beperkte intensivering in bereikbaarheid.
- **Ombuiging op aanleg van wegen (Mobiliteitsfonds) (GL-PvdA_120_a)**
GroenLinks-PvdA buigt 0,5 mld euro om binnen het Mobiliteitsfonds op de aanleg van wegen.

Defensie

- **Intensivering defensie (GL-PvdA_117)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,9 mld euro in defensie met het oog op versterking van materieel, onderhoud, training en internationale samenwerking.
- **Verhoging salarissen defensie (GL-PvdA_115)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de lonen van de laagste salarisschalen bij defensie. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Intensivering defensiepersoneel (GL-PvdA_116)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro in aanvullende wervingsactiviteiten en het verbeteren van secundaire arbeidsvoorwaarden van defensiepersoneel.
- **Intensivering verbetering cyberveiligheid (GL-PvdA_114)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in cyberveiligheid.
- **Intensivering onderzoek defensie (GL-PvdA_118)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in het verrichten van innovatief onderzoek binnen de defensieketen.
- **Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (defensie) (GL-PvdA_299_c)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,4 mld euro in het verbeteren van expertise binnen het Rijk en zbo's en externe inhuur te verlagen. Dit leidt tot een beperkte intensivering in defensie.

Klimaat en milieu

- **Volledige productiebeperking kolencentrales (GL-PvdA_303)**
GroenLinks-PvdA legt een volledige productiebeperking op aan drie kolencentrales voor de periode 2025-2030. Dit is een intensivering van cumulatief 1,9 mld euro in de kabinetsperiode en een intensivering van 0,8 mld euro in 2028 ten gevolge van verplichte compensatie. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. De juridische houdbaarheid van deze productiebeperking is onzeker.
- **Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (GL-PvdA_191_j)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,7 mld euro in verduurzaming in de gebouwde omgeving via diverse instrumenten (verduurzaming koopwoningen, Nationaal Isolatieprogramma, SVOH, energiefixteams en een bespaargarantiefonds).
- **Intensivering fonds financiering verduurzaming landbouw (GL-PvdA_307)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,6 mld euro voor fonds gericht op het financieren van verduurzaming van de landbouw.
- **Intensivering in energiecoöperaties (GL-PvdA_191_c)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,5 mld euro in energiecoöperaties.
- **Ecosysteemdiensten en KRW (GL-PvdA_188)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro voor verdienmodellen voor natuurbeheer door boeren en om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water.
- **Intensivering Nationale Grondbank (GL-PvdA_190)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro in de Nationale Grondbank.
- **Intensivering Volkshuisvestingsfonds voor woningisolatie (GL-PvdA_191_f)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,4 mld euro in het Volkshuisvestingsfonds om woningen te isoleren.
- **Uitkoop agrarische bedrijven (GL-PvdA_187)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro in het uitkopen van agrarische bedrijven.
- **Intensivering in natuur (GL-PvdA_189)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro in het versneld voltooiën van Natuurnetwerk Nederland en het vergroenen van wijken.
- **Intensivering energiebesparing huishoudens en mkb (GL-PvdA_191_b)**
GroenLinks-PvdA intensificeert 0,2 mld euro in het behalen van hogere energiebesparing van huishoudens en het mkb.
- **Heffing op broeikasgassen landbouw (terugsluis) (GL-PvdA_193_b)**

GroenLinks-PvdA sluis de opbrengst van de broeikasgasheffing in de landbouw (GL-PvdA_193_a) terug naar de landbouwsector. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.

- **Invoeringskosten handelssysteem stikstofemissierechten veehouderij (GL-PvdA_305_b)**
Het invoeren van een systeem van verhandelbare stikstofemissierechten voor de veehouderij door GroenLinks-PvdA gaat gepaard met invoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro.
- **Ombuiging Transitiefonds (GL-PvdA_186)**
GroenLinks-PvdA buigt 3,4 mld euro om op het Transitiefonds.
- **Gedeeltelijke ombuiging Klimaatfonds (GL-PvdA_191_a, GL-PvdA_191_k)**
GroenLinks-PvdA buigt 1,2 mld euro om op het Klimaatfonds in 2028. Dit is een ombuiging op kernenergie (0,9 mld euro) en een generieke ombuiging (0,3 mld euro).

Overig

- **Intensivering media, kunst en cultuur (GL-PvdA_300)**
GroenLinks-PvdA intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in media, kunst en cultuur om de toegankelijkheid van kunst en cultuur te vergroten en nationale en regionale omroepen te versterken.

Tabel 12.5 Netto ombuigingen in 2028, t.o.v. basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2028
Sociale zekerheid	3,6
Vier dagen gratis kinderopvang 0- tot 4-jarigen + volledig gratis bso voor 4- tot 12-jarigen (zonder arbeidseis) (GL-PvdA_167)	10,5
Wml met 13,3% verhogen (GL-PvdA_162)	9,4
Huurtoeslag verhogen (GL-PvdA_322)	2,0
Verhogen kindgebonden budget (GL-PvdA_164)	2,0
Intensivering arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (uitkeringslasten) (GL-PvdA_173_a)	1,5
Verhogen kinderbijslag (GL-PvdA_165)	1,3
Afschaffen kostendelersnorm Participatiewet (GL-PvdA_177)	0,3
Werkgarantiefonds inclusief extra budget voor om- en bijscholing (GL-PvdA_183_a)	0,3
Kort zorgverlof verlengen, langdurend zorgverlof verhogen en introductie rouw en transitieverlof (GL-PvdA_172)	0,2
Taakstellende intensivering versoepelen regels bijstand (GL-PvdA_178)	0,2
Geboorteverlof en ouderschapsverlof verlengen (GL-PvdA_312)	0,2
Tegemoetkoming AOW-gat Surinaamse Nederlanders (GL-PvdA_179)	0,2
Geoormerkt budget voor scholing werklozen in de WW (GL-PvdA_183_b)	0,1
Uitbreiden beschutte werkplekken met 2000 plekken en intensiveren sociale ontwikkelbedrijven (GL-PvdA_181_c)	0,1
Afschaffen kinderopvangtoeslag (GL-PvdA_168)	-7,9
Afschaffen zorgtoeslag (GL-PvdA_320)	-7,3
Verlagen dubbele algemene heffingskorting in AOW (GL-PvdA_205_b)	-5,4
Eerste jaar eigenrisicodragerschap WW (uitkeringslasten) (GL-PvdA_185_a)	-3,7
Doorwerking energielabel-afhankelijke huurkorting op huurtoeslag (GL-PvdA_304)	-0,3
Doorwerking matigen huurontwikkeling en reguleren huurmarkt op huurtoeslag (GL-PvdA_201)	-0,1
Zorg	4,6

Verlagen verplicht eigen risico in de Zvw met 100 euro, afschaffen vrijwillig eigen risico, terugdraaien maximeren eigen bijdrage (GL-PvdA_140_a, GL-PvdA_140_d)	2,6
Verhoging zorglonen lage- en middeninkomens via een bestuurlijk akkoord (GL-PvdA_106_e, GL-PvdA_106_f, GL-PvdA_106_g)	0,6
Intensivering gemeente- en provinciefonds: Wmo/jeugdzorg (GL-PvdA_313_b, GL-PvdA_313_c)	0,5
Basispakket uitbreiden met periodieke tandheelkundige controle en anticonceptie (GL-PvdA_144)	0,4
Overhevelen delen ouderenzorg vanuit de Zvw en Wmo naar de Wlz (GL-PvdA_161)	0,4
Populatiebesteding invoeren in de ouderenzorg (GL-PvdA_138)	0,3
Intensivering extra plekken in verpleeghuizen (GL-PvdA_145)	0,3
Populatiebesteding invoeren op wijkniveau voor huisartsen, apothekers en anderhalvelijnszorg (GL-PvdA_137)	0,2
Leeftijdsgrens Jeugdwet verhogen (GL-PvdA_147)	0,2
Intensivering programma onbeperkt meedoen (GL-PvdA_148)	0,2
Onderuitputting (Zvw) (GL-PvdA_327_a, GL-PvdA_327_b)	-0,5
Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (GL-PvdA_141)	-0,4
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (GL-PvdA_295)	-0,3
Nieuwe artsen verplicht in loondienst en inkomen gemaximeerd op WNT (GL-PvdA_324)	0,0
Openbaar bestuur	0,7
Intensivering gemeente- en provinciefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_313_a)	0,8
Achtduizend publieke banen (deel openbaar bestuur) (GL-PvdA_181_b)	0,4
Intensivering Innovatiefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_311_b, GL-PvdA_311_c)	0,3
Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (openbaar bestuur) (GL-PvdA_299_a)	0,2
Verbeteren dienstverlening en ICT van uitvoeringsorganisaties (GL-PvdA_105)	0,2
Intensivering provinciefonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_313_d)	0,2
Ombuiging Nationaal Groeifonds: openbaar bestuur (GL-PvdA_310_b, GL-PvdA_310_c)	-0,9
Onderuitputting (overheid) (GL-PvdA_327_c)	-0,6
Onderwijs	3,5
Maximeren rente studieleningen en compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (GL-PvdA_134)	0,9
Verhogen basisbeurs voor uitwonende studenten (GL-PvdA_123)	0,6
Achtduizend publieke banen (deel onderwijs) (GL-PvdA_181_a)	0,4
Maximale klassengrootte naar 21 leerlingen bij po-scholen met positieve achterstandsscore (GL-PvdA_127)	0,3
Verhogen subsidie voor brede brugklassen (GL-PvdA_128)	0,2
Verhogen lumpsum po voor ontbijt, cultuur en gym (GL-PvdA_129)	0,2
Verhogen lumpsum hoger onderwijs (GL-PvdA_130)	0,2
Verhogen lumpsum mbo (GL-PvdA_131)	0,2
Verhogen lumpsum voor passend en speciaal onderwijs (GL-PvdA_132)	0,2
Verhogen salarissen in po, vo, mbo en ho (GL-PvdA_106_c)	0,2
Verhogen lumpsum vo (GL-PvdA_323)	0,2
Gedeeltelijke overheveling tweede naar eerste geldstroom (GL-PvdA_135)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	-0,5

Intensivering Innovatiefonds: overdrachten aan bedrijven (GL-PvdA_311_a)	0,7
Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (GL-PvdA_270_e)	0,3
Intensivering ziekteverzuimverzekeringen MKB (GL-PvdA_174)	0,2
Ombuiging Nationaal Groeifonds: overdrachten aan bedrijven (GL-PvdA_310_a)	-1,7
Internationale samenwerking	1,0
Intensivering ontwikkelingssamenwerking (GL-PvdA_196)	0,7
Intensivering ontwikkelingssamenwerking (Maximeren eerstejaarsbedrag asiel uit ODA-budget) (GL-PvdA_198)	0,3
Veiligheid	0,9
Intensivering politiecapaciteit en Bewaken & Beveiligen (GL-PvdA_111)	0,4
Intensivering justitiële keten, OM en (sociale) advocatuur (GL-PvdA_109)	0,2
Verhoging lonen politie (GL-PvdA_106_a)	0,2
Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (veiligheid) (GL-PvdA_299_b)	0,1
Bereikbaarheid	3,7
Intensivering in ov en fiets- en wandelinfrastructuur (GL-PvdA_120_b)	1,5
Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (GL-PvdA_269_h)	1,4
Ticket voor onbeperkt reizen in ov in de daluren (GL-PvdA_119)	0,6
Intensivering volkshuisvesting en leefbaarheid (GL-PvdA_200)	0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (GL-PvdA_270_d)	0,2
Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (bereikbaarheid) (GL-PvdA_299_d)	0,0
Ombuiging op aanleg van wegen (Mobiliteitsfonds) (GL-PvdA_120_a)	-0,5
Defensie	2,1
Intensivering defensie (GL-PvdA_117)	0,9
Verhoging salarissen defensie (GL-PvdA_115)	0,4
Intensivering defensiepersoneel (GL-PvdA_116)	0,4
Intensivering verbetering cyberveiligheid (GL-PvdA_114)	0,2
Intensivering onderzoek defensie (GL-PvdA_118)	0,2
Intensivering expertise en verlagen externe inhuur (defensie) (GL-PvdA_299_c)	0,0
Klimaat en milieu	0,0
Volledige productiebeperking kolencentrales (GL-PvdA_303)	0,8
Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (GL-PvdA_191_j)	0,7
Intensivering fonds financiering verduurzaming landbouw (GL-PvdA_307)	0,6
Intensivering in energiecoöperaties (GL-PvdA_191_c)	0,5
Ecosysteemdiensten en KRW (GL-PvdA_188)	0,4
Intensivering Nationale Grondbank (GL-PvdA_190)	0,4
Intensivering Volkshuisvestingfonds voor woningisolatie (GL-PvdA_191_f)	0,4
Uitkoop agrarische bedrijven (GL-PvdA_187)	0,2

Intensivering in natuur (GL-PvdA_18g)	0,2
Intensivering energiebesparing huishoudens en mkb (GL-PvdA_191_b)	0,2
Heffing op broeikasgassen landbouw (terugsluis) (GL-PvdA_193_b)	0,2
Invoeringskosten handelssysteem stikstofemissierechten veehouderij (GL-PvdA_305_b)	0,1
Ombuiging Transitiefonds (GL-PvdA_186)	-3,4
Gedeeltelijke ombuiging Klimaatfonds (GL-PvdA_191_a, GL-PvdA_191_k)	-1,2
Overig	0,2
Intensivering media, kunst en cultuur (GL-PvdA_300)	0,2

12.3.2 Lasten

GroenLinks-PvdA verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 11,2 mld euro in 2028. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 15,0 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 24,5 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,7 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen per categorie opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- Verhogen algemene heffingskorting (GL-PvdA_205_c)**
 GroenLinks-PvdA verhoogt de algemene heffingskorting met 3602 euro. Het inkomen waarbij de afbouw van de algemene heffingskorting start wordt verhoogd naar 25.000 euro en het afbouwpercentage wordt verhoogd naar 9%. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 28,9 mld euro.
- Verlagen nominale zorgpremie (GL-PvdA_209_a)**
 De partij verlaagt de nominale zorgpremie naar 100 euro per maand. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 11,1 mld euro.
- Introduceren ouderenvoordeel (GL-PvdA_206_a)**
 GroenLinks-PvdA introduceert een ouderenvoordeel van 4920 euro voor AOW-gerechtigden met een verzamelinkomen tot 25.000 euro. Vanaf dat inkomen wordt het voordeel met 8% afgebouwd. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 10,4 mld euro.
- Introductie zesschijvenstelsel (GL-PvdA_202)**
 GroenLinks-PvdA introduceert een zesschijvenstelsel voor personen onder de AOW-leeftijd:

Belastbaar inkomen	Tarief
tot 25.000 euro	30%
25.000 – 35.000 euro	35%
35.000 – 45.000 euro	40%
45.000 – 65.000 euro	45%
65.000 – 150.000 euro	49,5%
vanaf 150.000 euro	60%

De schijfgrenzen van 65.000 euro en 150.000 euro worden tussen 2024 en 2028 bevroren, de overige schijfgrenzen worden op reguliere wijze geïndexeerd. Voor personen boven de AOW-leeftijd geldt in de eerste schijf van het zesschijvenstelsel een lager tarief, omdat zij in die schijf - evenals in het huidige stelsel - geen AOW-premie betalen. Per saldo is dit een lastenverlichting voor gezinnen van 5,0 mld euro.

- Eerste jaar eigenrisicodragerschap WW (premies) (GL-PvdA_185_b)**

- GroenLinks-PvdA introduceert een eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW, waarmee de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar voor rekening komen van de oude werkgever. De lagere uitkeringslasten (GL-PvdA_185_a) leiden tot lagere premies. Dit is een lastenverlaging voor bedrijven van 3,7 mld euro. Daartegenover staan hogere uitkeringen van werkgevers aan oud-werknemers van 3,3 mld euro.
- **Verlaging Aof-premie kleine werkgevers (GL-PvdA_210)**
GroenLinks-PvdA verlaagt de Aof-premie voor werkgevers met minder dan 25 werknemers. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven van 3,5 mld euro.
 - **Verlaging AWF-premie vaste contracten (GL-PvdA_317)**
GroenLinks-PvdA verlaagt de AWF-premie voor vaste contracten. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven van 3,0 mld euro.
 - **Verplichte pensioenopbouw zelfstandigen (GL-PvdA_211)**
GroenLinks-PvdA verplicht zelfstandigen om tot een inkomen van 80.000 euro pensioen op te bouwen, met een premiepercentage van 10%. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 1,3 mld euro minder belastinginkomsten. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies.
 - **Verplichte pensioenopbouw witte vlek werknemers (GL-PvdA_212)**
GroenLinks-PvdA verplicht werknemers die nog niet verplicht pensioen op te bouwen om tot een inkomen van 80.000 euro pensioen op te bouwen. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,4 mld euro minder belastinginkomsten. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies.
 - **Voor de helft uitfaseren hypotheekrenteaf trek (GL-PvdA_203)**
GroenLinks-PvdA faseert de hypotheekrenteaf trek uit. In 2028 is deze voor de helft afgeschaft, dit is een lastenverzwaring van 5,5 mld euro voor gezinnen.
 - **Afschaffen ouderenkorting (GL-PvdA_207)**
GroenLinks-PvdA schaft de ouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 5,4 mld euro.
 - **Afschaffen algemene heffingskorting voor AOW-gerechtigden (GL-PvdA_206_b)**
GroenLinks-PvdA schaft de algemene heffingskorting af voor AOW-gerechtigden. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 5,2 mld euro.
 - **Afschaffen maximumpremiegrens van werknemersverzekeringen en IAB (Zvw) voor bedrijven (GL-PvdA_228)**
GroenLinks-PvdA schaft de maximumpremiegrens voor de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage (IAB) Zvw af voor bedrijven. Dit betekent een lastenverzwaring voor bedrijven van 5,0 mld euro. Omdat GroenLinks-PvdA de collectieve middelen in de Zvw aanpast zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun.
 - **Verlagen en steiler afbouwen arbeidskorting (GL-PvdA_204)**
GroenLinks-PvdA verlaagt de arbeidskorting met 225 euro bij het eerste en tweede knikpunt en met 676 euro bij het derde knikpunt. Daarnaast wordt het afbouwpercentage verhoogd naar 8%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 4,9 mld euro.
 - **Aftoppingsgrens pensioenpremie op 80.000 euro (GL-PvdA_325)**
GroenLinks-PvdA verlaagt de aftoppingsgrens voor pensioenpremies naar 80.000 euro. De beperking van de premieaf trek leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen van 3,3 mld euro. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg.
 - **Afschaffen mkb-winstvrijstelling (GL-PvdA_215)**
GroenLinks-PvdA schaft de mkb-winstvrijstelling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,6 mld euro
 - **Werkgeversheffing van 15% op loon boven 216.000 euro (GL-PvdA_219)**
GroenLinks-PvdA introduceert een werkgeversheffing van 15% op loon boven 216.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro.

- **Intensivering arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (premies) (GL-PvdA_173_c, GL-PvdA_173_b)**
GroenLinks-PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau en een uitkering op 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. De hogere uitkeringslasten (GL-PvdA_173_a) worden deels gefinancierd uit een premieverhoging. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 mld euro. Het structurele bedrag is hoger doordat de maatregel geleidelijk ingroeit.
- **Afschaffen 30%-regeling, ETK-regeling en buitenlandse partiële belastingplicht (GL-PvdA_217)**
GroenLinks-PvdA schaft de 30%-regeling, de ETK-regeling en de buitenlandse partiële belastingplicht af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,9 mld euro.
- **Introductie opdrachtgeversheffing (GL-PvdA_227)**
GroenLinks-PvdA introduceert een opdrachtgeversheffing voor bedrijven die opdrachten verlenen aan zzp'ers. Bedrijven betalen de heffing over de contractwaarde van verleende opdrachten met een minimum aantal uren geleverde arbeid of boven een bepaalde contractwaarde. Voor zulke opdrachten moet de zzp'er een bewijs van arbeidsrelatie overleggen aan de opdrachtgever. De heffing brengt grote uitvoeringstechnische risico's met zich mee. Daarnaast staat de maatregel mogelijk op gespannen voet met de Europeesrechtelijke vrijheid van diensten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro.
- **Afschaffen aftrekposten die vallen onder de ondernemersaftrek (GL-PvdA_213)**
GroenLinks-PvdA schaft de aftrekposten af die vallen onder de ondernemersaftrek. Dit zijn de zelfstandigenaftrek, de startersaftrek, de aftrek voor speur- en ontwikkelingswerk, de meewerkaftrek en de stakingsaftrek. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro.
- **Versneld afbouwen inkomensafhankelijke combinatiekorting (GL-PvdA_229)**
GroenLinks-PvdA bouwt de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) voor alle ouders versneld af, in 2028 is het bedrag van de IACK gehalveerd. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro.
- **Verlagen alleenstaandeouderenkorting (GL-PvdA_208)**
GroenLinks-PvdA verlaagt de alleenstaandeouderenkorting met 180 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro.
- **Premies volksverzekeringen heffen in box 2 en box 3 (GL-PvdA_214)**
GroenLinks-PvdA laat het inkomen in box 2 en 3 meetellen in de grondslag voor de premies volksverzekeringen in de inkomstenbelasting. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro.
- **Inwonerschapsfictie voor inkomstenbelasting na emigratie (GL-PvdA_225)**
GroenLinks-PvdA voert een inwonerschapsfictie voor de inkomstenbelasting na emigratie in, ook wel een exitheffing genoemd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. Deze maatregel brengt grote uitvoeringstechnische en juridische risico's met zich mee.
- **Afschaffen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (GL-PvdA_220)**
GroenLinks-PvdA schaft de box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap af, inclusief de uitzondering voor eigenwoningschuld. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. Bij invoering is er een grote eenmalige opbrengst, voor het EMU-saldo wordt daarom gerekend met een opbrengst van 3,2 mld euro in 2028.

Vermogen en winst

- **Vpb-vrijstelling voor woningcorporaties (GL-PvdA_249)**
GroenLinks-PvdA voert een vrijstelling in de vennootschapsbelasting in voor woningcorporaties. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 1,4 mld euro.
- **Verhogen EIA, MIA en VAMIL (GL-PvdA_319)**

GroenLinks-PvdA verhoogt de energie-investeringsaftrek (EIA), de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) met 1,0 mld euro. De partij beoogt 0,8 mld euro in te zetten voor bedrijven die verduurzamen. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven.

- **Lastenverlichting WBSO (GL-PvdA_318_b)**
GroenLinks-PvdA verruimt het budget van de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven van 0,6 mld euro.
- **Introduceren vermogensbelasting box 2 en 3 en ondernemingsvermogen box 1 (GL-PvdA_239)**
GroenLinks-PvdA introduceert een vermogensbelasting over ondernemingsvermogen en vermogen in box 2 en box 3. Voor vermogens in box 2 en ondernemingsvermogen in box 1 geldt vanaf 1 mln euro een tarief van 2%. Voor het vermogen in box 3 geldt tussen 1 mln en 3 mln euro een tarief van 2%, tussen 3 mln en 4 mln euro 3%, tussen 4 mln en 5 mln euro 4% en boven 5 mln euro 5%. De maatregel is een lastenverzwaring van 3,6 mld euro voor gezinnen en 5,7 mld euro voor bedrijven. Structureel brengt deze maatregel minder op, door uitholling van de grondslag.
- **Verhogen hoge tarief vennootschapsbelasting (GL-PvdA_328)**
GroenLinks-PvdA verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 4,2%-punt naar 30%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 5,1 mld euro.
- **Verhogen tarief box 3 naar 49% (GL-PvdA_238)**
GroenLinks-PvdA verhoogt het tarief in box 3 naar 49%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 2,9 mld euro.
- **Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (GL-PvdA_235)**
GroenLinks-PvdA voert ter vervanging van het huidige box 3-stelsel een heffing op werkelijk rendement in, met een tarief van 49% (zie GL-PvdA_238) en een heffingsvrij inkomen van 1000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 2,1 mld euro.
- **Uniformeren en aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (GL-PvdA_258)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de vrijstellingen in de erfbelasting en maakt de tarieven in de erf- en schenkbelasting onafhankelijk van de relatie van de ontvanger met de schenker of erfflater. Onder de 100.000 euro wordt het tarief 25%, tussen de 100.000 en 200.000 euro wordt het tarief 35%, en boven de 200.000 euro wordt het tarief 45%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,8 mld euro.
- **Invoeren financiële transactiebelasting (GL-PvdA_255)**
GroenLinks-PvdA voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro. De belasting verhoogt de kosten voor banken, dit leidt tot een hogere rente op bankleningen en heeft daarmee een negatief effect op het bbp.
- **Rente op schulden niet verrekenbaar met rendement in de vermogensaanwasbelasting (GL-PvdA_237)**
Voor de vermogensaanwasbelasting van GroenLinks-PvdA (GL-PvdA_235) geldt dat de rente op schulden niet meer verrekenbaar is met de rendementen op het vermogen voor de bepaling van de grondslag. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,2 mld euro.
- **Invoeren grondwaardebelasting (GL-PvdA_263)**
GroenLinks-PvdA voert een belasting in over de grondwaarde van percelen met een waarde vanaf 1 mln euro. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de waarde van grond en kent een risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst.
- **Afschaffen innovatiebox (GL-PvdA_242)**
GroenLinks-PvdA schaft de innovatiebox af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro.
- **Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (GL-PvdA_250)**

GroenLinks-PvdA schaft de vrijstelling in de dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,8 mld euro. Deze raming kent een hoge onzekerheid vanwege aanzienlijke gedragsreacties, waaronder mogelijke verplaatsing van de fiscale vestigingsplaats van beursgenoteerde bedrijven.

- **Aanscherpen verliesverrekening, carry forward naar 6 jaar, afschaffen carry back (GL-PvdA_244)**

GroenLinks-PvdA scherpt de verliesverrekening in de vennootschapsbelasting aan tot 30% van de jaarwinst boven de 1 mln euro, beperkt de carry forward naar zes jaar en schaft de carry back af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro.
- **Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (GL-PvdA_247)**

GroenLinks-PvdA scherpt de earningsstrippingmaatregel aan waarbij renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 10% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro.
- **Afschaffen KIA (GL-PvdA_230)**

GroenLinks-PvdA schaft de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Verhogen bankenbelasting (GL-PvdA_252)**

GroenLinks-PvdA verhoogt de bankenbelasting. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Afschaffen BOR en doorschuifregeling (GL-PvdA_221)**

GroenLinks-PvdA schaft de BOR en de doorschuifregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro.
- **Afschaffen aftrekbaarheid kosten voor deelneming (GL-PvdA_248)**

GroenLinks-PvdA schaft de aftrekbaarheid van kosten voor deelnemingen in de vennootschapsbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro.
- **Invoeren planbatenheffing (GL-PvdA_262)**

GroenLinks-PvdA voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. GroenLinks-PvdA roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. De juridische inpasbaarheid en houdbaarheid van de heffing is onzeker.
- **Afschaffen landbouwvrijstelling (GL-PvdA_259)**

GroenLinks-PvdA schaft de landbouwvrijstelling af zonder overgangsrecht. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Het is onzeker of deze vormgeving van de maatregel juridisch houdbaar is.

Klimaat en milieu

- **Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (GL-PvdA_271_a, GL-PvdA_271_b, GL-PvdA_269_d, GL-PvdA_269_e, GL-PvdA_269_f, GL-PvdA_269_g)**

Bij invoering van de kilometerheffing schaft GroenLinks-PvdA de mrb af. Daarnaast zorgt de invoering van een kilometerheffing voor een afname van het aantal gereden kilometers en lagere opbrengsten in de brandstofaccijnzen en bpm. Dit is een lastenverlichting van 7,0 mld euro voor gezinnen en van 1,6 mld euro voor bedrijven.
- **Aanpassen bijtelling (GL-PvdA_273)**

GroenLinks-PvdA verhoogt de bijtelling voor auto's met een hoge CO₂-uitstoot en verplicht het gebruik van emissievrije auto's in nieuwe contracten bij zakelijke lease. Dit zorgt voor een toename van het aandeel verkochte elektrische auto's, waardoor de opbrengst in de bpm en brandstofaccijnzen daalt. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro voor gezinnen en van 0,1 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (GL-PvdA_270_b)**

De invoering van een vrachtwagenheffing door GroenLinks-PvdA gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,4 mld euro.

- **Invoeren kilometerheffing (GL-PvdA_269_a, GL-PvdA_269_c)**
GroenLinks-PvdA voert een kilometerheffing in die gedifferentieerd wordt naar tijd, plaats en CO₂-uitstoot. De opbrengsten van de kilometerheffing zijn gelijk aan de kosten van het afschaffen van de mrb, gedragseffecten en de uitvoerings- en investeringskosten (zie GL-PvdA_271_a-b, GL-PvdA_269_d-g en GL-PvdA_269_h). Daarnaast wordt de kilometerheffing uitgebreid naar voertuigen die op het moment vrijgesteld zijn van de mrb of waarvoor een verlaagd tarief geldt. Dit zorgt voor 1,4 mld euro hogere opbrengsten. In totaal is dit een lastenverzwaring van 8,2 mld euro voor gezinnen en van 2,7 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (GL-PvdA_270_a, GL-PvdA_270_c)**
GroenLinks-PvdA voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent per kilometer op alle wegen. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro voor bedrijven en van 0,3 mld euro voor het buitenland.
- **Invoeren verpakkingenbelasting (GL-PvdA_282)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op meerlaagse verpakkingen en verpakkingen die voor minder dan 30% uit recycleert bestaan. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. Deze maatregel leidt mogelijk tot grote uitvoeringstechnische problemen, omdat het maken van onderscheid tussen fossiele en gerecyclede plastics complex is, met name bij import.
- **Gedifferentieerde vliegbelasting (GL-PvdA_279)**
GroenLinks-PvdA differentieert de vliegbelasting naar gevlogen afstand, klasse en type vliegtuig en schaft de vrijstellingen voor transferpassagiers en privévliegtoegen af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen, van 0,3 mld euro voor bedrijven en van 0,5 mld euro voor het buitenland.
- **Aanpassen vrijstellingen energiebelasting (GL-PvdA_276)**
GroenLinks-PvdA schaft in de energiebelasting de vrijstellingen af voor het duaal verbruik van kolen, de walstroomregeling, het niet-energetisch verbruik van aardgas, de inputvrijstelling voor WKK's en het verlaagd tarief voor de glastuinbouw. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro.
- **Invoeren openruimteheffing (GL-PvdA_283)**
GroenLinks-PvdA voert een openruimteheffing op het bebouwen van onbebouwde grond in op nationaal niveau. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro.
- **Verhogen dieselaccijns (GL-PvdA_274)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de accijns op diesel met 12 cent per liter. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor gezinnen en van 0,2 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren circulaire plastic-heffing (GL-PvdA_308)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op de productie van fossiele polymeren voor de Nederlandse markt van 340 euro per ton. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Invoeren heffing op lozen hoge temperatuur restwarmte (GL-PvdA_326)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op het lozen van restwarmte met een tarief van 27,50 euro per GJ. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. De maatregel brengt uitvoeringstechnische risico's met betrekking tot de meetbaarheid van restwarmte met zich mee.
- **Verhogen afvalstoffenbelasting (GL-PvdA_285)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de afvalstoffenbelasting naar 200 euro per 1000 kg. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor zowel gezinnen als voor bedrijven.
- **Verhogen bpm (GL-PvdA_302)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de tarieven in de bpm en schaft de teruggaafregeling voor bijzondere voertuigen af. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor zowel gezinnen als voor bedrijven.
- **Invoeren slachtheffing (GL-PvdA_289)**

GroenLinks-PvdA voert een heffing in op de slacht van dieren. De belasting wordt geheven aan het begin van de keten bij vleesproducenten en slachthuizen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.

- **Invoeren heffing op kunstmest (GL-PvdA_284)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op kunstmest. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Invoeren heffing op gewasbeschermingsmiddelen (GL-PvdA_287)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Invoeren heffing op broeikasgassen landbouw (GL-PvdA_193_a)**
GroenLinks-PvdA voert een heffing in op emissies van broeikasgassen in de landbouw die nog niet belast worden. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Deze maatregel kent uitvoeringstechnische problemen op plekken waar uitstoot nog niet geregistreerd wordt.
- **Aanpassen tarieven energiebelasting (GL-PvdA_275)**
GroenLinks-PvdA past in de energiebelasting de tarieven voor aardgas aan. De partij verlaagt het tarief in de eerste en tweede schijf en verhoogt het tarief in de derde en vierde schijf, zodat het tarief in de eerste vier tariefschijven uitkomt op 49 cent. Het tarief in de vijfde schijf wordt verhoogd naar 20 cent. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,6 mld euro en een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro.
- **Opbrengst veiling stikstofemissierechten veehouderij (GL-PvdA_305_a)**
GroenLinks-PvdA voert een systeem van verhandelbare stikstofemissierechten in voor de veehouderij. Bij invoering worden de rechten geveild. Dit leidt tot eenmalige opbrengsten, maar brengt geen beleidsmatige lastenverzwaring teweeg. Voor het EMU-saldo wordt gerekend met een opbrengst van 0,6 mld euro in 2028. Deze maatregel brengt uitvoeringstechnische risico's met zich mee.

Overig

- **Verhogen accijns op tabak en alcohol en invoering verbruiksbelasting op e-sigaretten (GL-PvdA_290, GL-PvdA_291)**
GroenLinks-PvdA verhoogt de accijns op tabak en alcohol en voert een verbruiksbelasting in op e-sigaretten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 1,0 mld euro.
- **Verhogen assurantiebelasting (GL-PvdA_254)**
GroenLinks-PvdA verhoogt het tarief van de assurantiebelasting van 21% naar 25% en schaft de vrijstellingen voor onder andere transportverzekeringen en exportkredietverzekeringen af. Dit is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro voor gezinnen en van 0,2 mld euro voor bedrijven.
- **Afschaffen verlaagd btw-tarief sierteelt (GL-PvdA_267)**
GroenLinks-PvdA hevelt sierteelt over naar het algemene btw-tarief van 21%. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor gezinnen en van 0,1 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren mediaheffing (GL-PvdA_261)**
GroenLinks-PvdA voert een mediaheffing in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst uit telecomaansluitingen, advertenties via platforms die audiovisueel materiaal beschikbaar stellen, streamingdiensten en verkoop en verhuur van audiovisueel materiaal. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro.
- **Experimenten softdrugs (GL-PvdA_292)**
GroenLinks-PvdA voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf.
- **Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (GL-PvdA_293)**
GroenLinks-PvdA maakt de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van het suikergehalte. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro.

Tabel 12.6 Lastenmutaties t.o.v. basispad in 2028, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2028
Inkomen en arbeid	-30,1
Verhogen algemene heffingskorting (GL-PvdA_205_c)	-28,9
Verlagen nominale zorgpremie (GL-PvdA_209_a)	-11,1
Introduceren ouderenvoordeel (GL-PvdA_206_a)	-10,4
Introductie zesschijvenstelsel (GL-PvdA_202)	-5,0
Eerste jaar eigenrisicodragerschap WW (premies) (GL-PvdA_185_b)	-3,7
Verlaging Aof-premie kleine werkgevers (GL-PvdA_210)	-3,5
Verlaging AWF-premie vaste contracten (GL-PvdA_317)	-3,0
Verplichte pensioenopbouw zelfstandigen (GL-PvdA_211)	-1,3
Verplichte pensioenopbouw witte vlek werknemers (GL-PvdA_212)	-0,4
Voor de helft uitfaseren hypotheekrenteaf trek (GL-PvdA_203)	5,5
Afschaffen ouderenkorting (GL-PvdA_207)	5,4
Afschaffen algemene heffingskorting voor AOW-gerechtigden (GL-PvdA_206_b)	5,2
Afschaffen maximumpremiegrens van werknemersverzekeringen en IAB (Zvw) voor bedrijven (GL-PvdA_228)	5,0
Verlagen en steiler afbouwen arbeidskorting (GL-PvdA_204)	4,9
Aftoppingsgrens pensioenpremie op 80.000 euro (GL-PvdA_325)	3,3
Afschaffen mkb-winstvrijstelling (GL-PvdA_215)	2,6
Werkgeversheffing van 15% op loon boven 216.000 euro (GL-PvdA_219)	1,3
Intensivering arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (premies) (GL-PvdA_173_c, GL-PvdA_173_b)	1,1
Afschaffen 30%-regeling, ETK-regeling en buitenlandse partiële belastingplicht (GL-PvdA_217)	0,9
Introductie opdrachtgeversheffing (GL-PvdA_227)	0,6
Afschaffen aftrekposten die vallen onder de ondernemersaftrek (GL-PvdA_213)	0,4
Versneld afbouwen inkomensafhankelijke combinatiekorting (GL-PvdA_229)	0,3
Verlagen alleenstaandouderenkorting (GL-PvdA_208)	0,3
Premies volksverzekeringen heffen in box 2 en box 3 (GL-PvdA_214)	0,2
Inwonerschapsfictie voor inkomstenbelasting na emigratie (GL-PvdA_225)	0,2
Afschaffen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (GL-PvdA_220)	0,1
Vermogen en winst	27,1
Vpb-vrijstelling voor woningcorporaties (GL-PvdA_249)	-1,4
Verhogen EIA, MIA en VAMIL (GL-PvdA_319)	-1,0
Lastenverlichting WBSO (GL-PvdA_318_b)	-0,6
Introduceren vermogensbelasting box 2 en 3 en ondernemingsvermogen box 1 (GL-PvdA_239)	9,3
Verhogen hoge tarief vennootschapsbelasting (GL-PvdA_328)	5,1
Verhogen tarief box 3 naar 49% (GL-PvdA_238)	2,9
Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (GL-PvdA_235)	2,1
Uniformeren en aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (GL-PvdA_258)	1,8
Invoeren financiële transactiebelasting (GL-PvdA_255)	1,3

Rente op schulden niet verrekenbaar met rendement in de vermogensaanwasbelasting (GL-PvdA_237)	1,2
Invoeren grondwaardebelasting (GL-PvdA_263)	1,0
Afschaffen innovatiebox (GL-PvdA_242)	1,0
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (GL-PvdA_250)	0,8
Aanscherpen verliesverrekening, carry forward naar 6 jaar, afschaffen carry back (GL-PvdA_244)	0,8
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (GL-PvdA_247)	0,7
Afschaffen KIA (GL-PvdA_230)	0,5
Verhogen bankenbelasting (GL-PvdA_252)	0,5
Afschaffen BOR en doorschuifregeling (GL-PvdA_221)	0,4
Afschaffen aftrekbaarheid kosten voor deelneming (GL-PvdA_248)	0,3
Invoeren planbatenheffing (GL-PvdA_262)	0,3
Afschaffen landbouwvrijstelling (GL-PvdA_259)	0,2
Klimaat en milieu	11,2
Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (GL-PvdA_271_a, GL-PvdA_271_b, GL-PvdA_269_d, GL-PvdA_269_e, GL-PvdA_269_f, GL-PvdA_269_g)	-8,6
Aanpassen bijtelling (GL-PvdA_273)	-0,8
Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (GL-PvdA_270_b)	-0,4
Invoeren kilometerheffing (GL-PvdA_269_a, GL-PvdA_269_c)	10,9
Invoeren vrachtwagenheffing (GL-PvdA_270_a, GL-PvdA_270_c)	2,3
Invoeren verpakkingenbelasting (GL-PvdA_282)	2,0
Gedifferentieerde vliegbelasting (GL-PvdA_279)	0,9
Aanpassen vrijstellingen energiebelasting (GL-PvdA_276)	0,8
Invoeren openruimteheffing (GL-PvdA_283)	0,7
Verhogen dieselaccijns (GL-PvdA_274)	0,6
Invoeren circulaire plastic-heffing (GL-PvdA_308)	0,5
Invoeren heffing op lozen hoge temperatuur restwarmte (GL-PvdA_326)	0,5
Verhogen afvalstoffenbelasting (GL-PvdA_285)	0,5
Verhogen bpm (GL-PvdA_302)	0,4
Invoeren slachtheffing (GL-PvdA_289)	0,2
Invoeren heffing op kunstmest (GL-PvdA_284)	0,2
Invoeren heffing op gewasbeschermingsmiddelen (GL-PvdA_287)	0,2
Invoeren heffing op broeikasgassen landbouw (GL-PvdA_193_a)	0,2
Aanpassen tarieven energiebelasting (GL-PvdA_275)	0,0
Opbrengst veiling stikstofemissierechten veehouderij (GL-PvdA_305_a)	0,0
Overig	3,0
Verhogen accijns op tabak en alcohol en invoering verbruiksbelasting op e-sigaretten (GL-PvdA_290, GL-PvdA_291)	1,0
Verhogen assurantebelasting (GL-PvdA_254)	0,9
Afschaffen verlaagd btw-tarief sierteelt (GL-PvdA_267)	0,3
Invoeren mediaheffing (GL-PvdA_261)	0,3
Experimenten softdrugs (GL-PvdA_292)	0,2
Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (GL-PvdA_293)	0,2